

ประสิทธิผลของการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อ แก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

EFFICIENCY OF THE EMOTIONAL QUOTIENT DEVELOPMENT PROGRAM ON NURSING STUDENTS BEFORE GRADUATION UNDER THE PROJECT OF ADDITIONALLY PRODUCING NURSES FOR SOUTHERN REGION OF THAILAND

รัตนาภรณ์ ศิริวัฒน์ชัยพร (Ratanaporn Siriwatchaiporn)*

วิไลลักษณ์ ศิริมัย (Wilailuck Sirimai) *

วราภรณ์ วานิช (Waraporn Vanich)*

กัลยา ทักษิณาเจนกิจ (Kalaya Taksinachanekit) **

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากอาสาสมัครนักศึกษาโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเรียนในชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 8 กิจกรรม และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต 52 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยสถิติร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงการประเมินผลของชุดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามความคิดเห็นของผู้ร่วมกิจกรรม จากการสัมภาษณ์แบบกลุ่มเน้นผลการเปรียบเทียบระดับคะแนนรายด้านของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้ที่มีระดับคะแนนรายด้านต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแล้วทุกคนมีระดับคะแนนสูงขึ้นเป็นระดับคะแนนปกติ และสูงกว่าปกติทุกราย (ร้อยละ100)

คำสำคัญ: กิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ นักศึกษาพยาบาล โครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อ
แก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

*พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ

**อาจารย์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

Abstract

The purpose of this research was to study an efficiency of the Emotional Quotient Development Program on nursing students before graduation by sampling from the voluntary students under the project of additionally producing nurses for southern region of Thailand. The samples were 14 senior students from Boromarajonani College of Nursing, Bangkok. The research tools were consisted of the Emotional Quotient Program with 8 activities and the Emotional Quotient Assessment Questionnaire of the Mental Health Department comprising 52 items. The quantitative analysis method was used by comparing percentages of the Emotional Quotient scores before and after participation in the program. The qualitative analysis for the program assessment was also conducted via the focus group interview. The comparative results of the score of each item revealed that after participating in the program activities, all students having lower score than normal standard gained higher scores to normal and above normal standard (100 percent).

Key words: Emotional quotient development program Nursing students The project of additionally producing nurses for southern region of Thailand

ความสำคัญของปัญหา

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งสำหรับพยาบาล การผลิตบุคลากรทางสุขภาพ ในสาขาวิชาชีพพยาบาลให้ทั้งความรู้ ความสามารถ และมีความฉลาดทางอารมณ์เป็นบทบาทที่สำคัญของสถาบันการศึกษา เพื่อให้ได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีการบริหารจัดการเวลา มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเองสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมและเกิดแรงจูงใจในการทำงานที่ดี

ในปีการศึกษา 2550 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ ได้รับนักศึกษาโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 159 คน การร่วมผลิตนักศึกษาโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นภารกิจที่วิทยาลัยร่วมผลิตเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในภาวะที่สถานการณ์ความไม่สงบ

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในโครงการเฉพาะกิจครั้งนี้มีเกณฑ์การคัดเลือกที่แตกต่างจากหลักสูตรปกติของวิทยาลัย ดังนั้นนักศึกษากลุ่มนี้จึงมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากนักศึกษาพยาบาลรุ่นอื่นๆ ของวิทยาลัย วราภรณ์ วานิช และคณะ (2552) ได้สำรวจภูมิหลัง สภาพเศรษฐกิจ สังคมและปัญหาตามสภาพจริงของนักศึกษาในโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มฯ ซึ่งเข้าศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ จำนวน 159 คน ในช่วงที่ศึกษา ชั้นปีที่ 1 ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 79.75) นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 74.68) ก่อนเข้าเรียนพยาบาลมีงานประจำทำอยู่แล้ว 38 คน (ร้อยละ 24.05) ลักษณะการเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็กส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา (ร้อยละ 85.7) ครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง (ร้อยละ 42.9) รองลงมาคืออาชีพค้าขาย (ร้อยละ 21.4) ในช่วง

ที่ศึกษาในชั้นปีที่ 1 มีปัญหาเรื่องความเป็นอยู่ภายในหอพักค่อนข้างมาก มีปัญหาเกี่ยวกับรุ่นพี่ – รุ่นน้องและกับเพื่อนๆ มากกว่ารุ่นอื่นๆ นักศึกษาทุกคนมีเป้าหมายมุ่งมั่นที่จะเป็นพยาบาลที่ดี มีอาชีพการงานที่มั่นคงในอนาคต นอกจากนี้ อนุชนวัย เยาวชน และคณะ (2553) ได้ศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลในโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงที่ศึกษาในชั้นปีที่ 3 โดยทำการศึกษาในวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก 25 แห่ง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 3,000 คน พบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปกติ แต่เมื่อพิจารณาในรายบุคคลจากรายย่อยทั้ง 9 ด้าน พบว่า มีนักศึกษาพยาบาลที่มีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในรายด้านต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ จำนวน 526 คน มีผู้ที่ระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติด้านเดียวมากที่สุด คือจำนวน 279 คน รองลงมา มีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ 2 ด้าน, 3 ด้าน จำนวน 141 คน และ 64 คน ตามลำดับ ในรายงานวิจัยดังกล่าวของอนุชนวัย เยาวชน และคณะ (2553) เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลที่เรียนอยู่ที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ จำนวน 159 คน พบว่า มีนักศึกษาที่มีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในรายด้านต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ จำนวน 22 คน มีผู้ที่มีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติด้านเดียว จำนวน 13 คน และมีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ 2-3 ด้าน จำนวน 9 คน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน ของนักศึกษาในโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ในรายด้านต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ เพื่อให้ได้พยาบาลวิชาชีพที่จะกลับไปรับใช้ประชาชน ที่มีคุณภาพ มีความสุข และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นคุณลักษณะ

ของบัณฑิตที่พึงประสงค์ จึงมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่นักศึกษาในกลุ่มดังกล่าว ก่อนจบการศึกษา โดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งพัฒนาจากชุดกิจกรรมในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของวิไลลักษณ์ ศิริมัย และคณะ (2551) ที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 เป็นผลสำเร็จ จึงนำมาประยุกต์ใช้กับนักศึกษา ก่อนจบหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในกลุ่มนักศึกษาโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชั้นปีที่ 4 และมีการประเมินประสิทธิผลการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยเปรียบเทียบระดับความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมและประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองหลังเข้าร่วมกิจกรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ

1. เปรียบเทียบระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ของนักศึกษา ก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
2. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง หลังเข้าร่วมกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ Quasi-experiment one group pre-post test design ที่มุ่งศึกษาประสิทธิผลของชุดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ในการเปลี่ยนแปลงระดับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักศึกษาพยาบาลก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง นักศึกษาพยาบาลโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ชั้นปีที่ 4 ที่เข้าศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ถึง พ.ศ. 2554

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง นักศึกษาพยาบาลโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ศึกษาชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ มีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยขออาสาสมัครจากผู้คิดว่าตนเองสมควรมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตามกำหนดเวลาได้ครบทั้ง 8 ครั้ง อาสาสมัครจำนวน 14 คน มีกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ที่มีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์รายด้านต่ำกว่าปกติ 1 – 3 ด้าน และ 4 คน มีระดับคะแนนอยู่ในเกณฑ์ปกติ และสูงกว่าปกติทั้ง 9 รายด้านย่อย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) ชุดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นชุดจัดกิจกรรมกลุ่มรวมจำนวน 8 กิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาจากชุดกิจกรรมในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของวิไลลักษณ์ ศิริมัยและคณะ (2551) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักศึกษาพยาบาลปีที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือมีการปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ก่อนสำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และตรวจสอบความเที่ยงของชุดการจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยมีการตรวจสอบความเที่ยงด้านเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านในสาขาสุขภาพจิต 1 คน สาขานันทนาการ 1 คน และสาขาจิตเวชศาสตร์ 1 คน และการดำเนินการจัดกิจกรรม โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมกลุ่ม 1 คน ชุดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย 8 กิจกรรมดังนี้

1.1 กิจกรรมสมณานามแห่งตน เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมกับนักศึกษา นักศึกษากับนักศึกษา และเพื่อให้นักศึกษาเกิดความสัมพันธ์สนทนกัน

1.2 กิจกรรมหน้าต่างเปิดใจ เป็นกิจกรรมที่มุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจตนเองยอมรับข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง

1.3 กิจกรรมภาพนั้นฉันชอบ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล

1.4 กิจกรรมของขวัญสำคัญใจ เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการลดความคาดหวังของตนเองที่มีต่อบุคคลอื่น และปรับเปลี่ยนแนวคิดไปในทางที่สร้างสรรค์

1.5 กิจกรรมการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เกิดการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองในขณะนั้น

1.6 กิจกรรมไขหุลมพราง เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้บอกความต้องการและความรู้สึก ของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.7 กิจกรรมสื่อสารภาษาใจ เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้บอกความต้องการและความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.8 กิจกรรมสรุปและประเมินผล เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทบทวนสาระสำคัญที่ได้รับและให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการพัฒนาตนเองให้เก่ง ดีและมีความสุขตลอดไปในอนาคต

2) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต (2543) เป็นแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนชาวไทยที่มีอายุ 18 – 25 ปี ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข มีคำถามจำนวน 52 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถามเชิงบวก 28 ข้อ และเชิงลบ 24 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านใหญ่ และ 9 ด้านย่อย ได้แก่

1) ด้านดี ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การควบคุมตัวเอง เห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบรวม 18 ข้อ

2) ด้านเก่ง ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ มีแรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา และการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น รวม 18 ข้อ

3) ด้านสุข ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ภูมิใจตนเอง พึงพอใจในชีวิต และสุขสงบทางใจ รวม 16 ข้อ โดยลักษณะแบบประเมินเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณ

ค่า 4 ระดับ สำหรับข้อความเชิงบวกจากจริงมาก เท่ากับ 4 คะแนน จนถึงไม่จริง เท่ากับ 1 คะแนน ส่วนข้อความเชิงลบ ให้คะแนนตรงข้าม คือ จริงมาก เท่ากับ 1 คะแนน จนถึงไม่จริง เท่ากับ 4 คะแนน

การแปลผลคะแนนแบ่งเป็นช่วงคะแนน 3 ระดับ ในทุกรายด้าน โดยใช้เกณฑ์คะแนนของกรมสุขภาพจิต (2543) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแปลผลคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างอายุ 18-25 ปี

รายด้านความฉลาดทางอารมณ์	ระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์		
	ต่ำกว่าปกติ	ปกติ	สูงกว่าปกติ
1. ควบคุมตนเอง	0 - 13	14 - 18	19 - 24
2. เห็นใจผู้อื่น	0 - 15	16 - 20	21 - 24
3. รับผิดชอบ	0 - 16	17 - 23	24
4. มีแรงจูงใจ	0 - 14	15 - 21	22 - 24
5. ตัดสินใจและแก้ปัญหา	0 - 13	14 - 20	21 - 24
6. สัมพันธภาพกับผู้อื่น	0 - 14	15 - 21	22 - 24
7. ภูมิใจตนเอง	0 - 8	9 - 13	14 - 16
8. พึ่งพอใจในชีวิต	0 - 15	16 - 22	23 - 24
9. สุขสงบทางใจ	0 - 14	15 - 21	22 - 24

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากงานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาจาก คณะกรรมการจริยธรรมในการทำวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ ผู้วิจัยและทีมผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูล โดยการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง จากผลการวิจัยของ อุษณีย์ เทพวรชัย และคณะ (2553) มาเป็นคะแนนก่อนทำกิจกรรม (Pre-test)

2. ระยะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยประกาศแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออาสาสมัครจากผู้ที่มีความสนใจพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอด 8 ครั้ง มีจำนวนอาสาสมัคร 14 คน โดยใช้สถานที่จัดกิจกรรมในห้องเรียนและสนามหญ้าภายในบริเวณวิทยาลัย จำนวน 8 ครั้งๆ ละประมาณ

60 นาที ในวันอังคารและวันพฤหัสบดี เวลา 16.00-17.00 น. ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2554 ถึงวันที่ 27 มกราคม 2554 โดยในวันที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ครั้งแรก มีการประเมินความคาดหวังของการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อปรับกลยุทธ์นั้นทนาการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง และการดำเนินการจัดกิจกรรมได้เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมนั้นทนาการ และกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ 1 ท่าน เป็นผู้ดำเนินจัดกิจกรรมตามชุดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่พัฒนาไว้ และคณะผู้วิจัยเป็นผู้อำนวยความสะดวก และผู้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

3. ระยะหลังการทดลองจัดให้กลุ่มตัวอย่าง ทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์หลังการทำกิจกรรม (Post-test) นอกจากนี้มีการสัมภาษณ์แบบกลุ่มเน้น (Focus group interview) วัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อเท็จ

จริงอย่างแท้จริง (บุญธรรม กิจปรีดาบุรุษุทธิ, 2549) ในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์แบบกลุ่มเน้น

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาพยาบาลโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเข้ารับการศึกษาลี้หลังสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 14 คน เป็นเพศหญิง 8 คน เป็นเพศชาย 6 คน อายุระหว่าง 22-25 ปี ทุกคนนับถือศาสนาอิสลาม

2. ผลการเปรียบเทียบระดับคะแนนรายด้านของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน ของนักศึกษา ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์แสดงจำนวนและร้อยละ (n = 14)

รายด้านความฉลาดทางอารมณ์	ต่ำกว่าปกติ		ปกติ		สูงกว่าปกติ	
	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	หลังเข้าร่วมกิจกรรม	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	หลังเข้าร่วมกิจกรรม	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	หลังเข้าร่วมกิจกรรม
	จำนวน(ร้อยละ)	จำนวน(ร้อยละ)	จำนวน(ร้อยละ)	จำนวน(ร้อยละ)	จำนวน(ร้อยละ)	จำนวน(ร้อยละ)
ด้านดี						
• การควบคุมตนเอง	-	1 (7.1)	6 (42.9)	1 (7.1)	8 (57.1)	12 (85.7)
• เห็นใจผู้อื่น	-	-	12 (85.7)	10 (71.4)	2 (14.3)	4 (28.6)
• ความรับผิดชอบ	2 (14.3)	-	11 (78.6)	11 (78.6)	1 (7.1)	3 (21.4)
ด้านเก่ง						
• มีแรงจูงใจ	2 (14.3)	-	10 (71.4)	9 (64.3)	2 (14.3)	5 (35.7)
• ตัดสินใจและแก้ปัญหา	2 (14.3)	-	11 (78.6)	8 (57.1)	1 (7.1)	6 (42.9)
• สัมพันธภาพกับผู้อื่น	2 (14.3)	-	7 (50.0)	5 (35.7)	5 (35.7)	9 (64.3)
ด้านสุข						
• ภูมิใจในตนเอง	1 (7.1)	-	10 (71.4)	7 (50.0)	3 (21.4)	7 (50.0)
• พึงพอใจในชีวิต	-	-	10 (71.4)	4 (28.6)	4 (28.6)	10 (71.4)
• สุขสงบทางใจ	2 (14.3)	-	10 (71.4)	8 (57.1)	2 (14.3)	6 (42.9)

จำนวน 14 คน วิเคราะห์ เป็นจำนวนและร้อยละของระดับความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยแยกรายด้านออกเป็น 9 ด้านย่อย ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีผู้ที่ระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์รายด้านอยู่ในเกณฑ์ปกติทั้ง 9 ด้านย่อย จำนวน 4 คน และมีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ 1 - 3 ด้านย่อย จำนวน 10 คน ผู้ที่มีระดับคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ปกติในช่วงก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมแล้วทุกคนมีระดับคะแนนสูงขึ้นเป็นระดับคะแนนปกติและสูงกว่าปกติทุกรายด้านย่อย (ร้อยละ 100) แต่เมื่อพิจารณาในรายบุคคล พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีนักศึกษาพยาบาลที่มีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในรายด้านย่อยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติจำนวน 1 คน (ร้อยละ 7.14) ซึ่งก่อนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์นั้น มีระดับคะแนนที่ปกติและสูงกว่าปกติทุกรายด้านย่อย ซึ่งเป็นคะแนนในรายด้านย่อย ในด้านการควบคุมตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 2

3. ความคิดเห็นของผู้ร่วมกิจกรรม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง หลังการเข้าร่วมกิจกรรม พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ สรุปเนื้อหาใน 2 ประเด็น

3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับชุดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ นักศึกษากล่าวถึงกิจกรรมต่างๆ สามารถทำให้มีการพัฒนาตนเองสรุปได้ดังนี้

1.1) กิจกรรมที่ 2 “กิจกรรมหน้าต่างเปิดใจ” ทำให้สะท้อนคิดได้ว่าทุกคนมีจุดดี และจุดด้อย การมองคนหรือมองสิ่งต่างๆ ต้องมองทั้งหมด ทำให้สามารถนำแนวคิดไปพัฒนาการปรับตัวในสังคมได้ดีขึ้น

1.2) กิจกรรมที่ 4 “กิจกรรมของขวัญสำคัญใจ” การร่วมกิจกรรมทำให้สามารถสะท้อนคิดได้ชัดเจนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเครียด สามารถให้หลักคิดวิเคราะห์อารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและตามแก้ที่สาเหตุ ทำให้รู้สึกมีความสุขได้ง่ายขึ้น

1.3) กิจกรรมที่ 5 “กิจกรรมการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง” การแสดงบทบาทสมมุติ ทำให้ได้ทักษะการคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์เฉพาะหน้าและสามารถฝึกการควบคุมตนเองได้ดี

1.4) การเข้าร่วมกิจกรรมที่ 7 “กิจกรรมสื่อสารภาษาใจ” การทำกิจกรรมปิดตานวดหลัง ทำให้ตระหนักถึงอารมณ์ตนเอง และเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น

1.5) กิจกรรมที่ 8 “กิจกรรมสรุปและประเมินผล” การได้ดู VCD เรื่องเกี่ยวกับการสู้ชีวิตของคนแขนขาด้วน ทำให้รู้สึกมีแรงใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น

3.2 ระดับความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน ตามความเห็นของผู้ร่วมกิจกรรม รับรู้ถึงระดับความฉลาดทางอารมณ์รายด้านสูงขึ้น ความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ผู้ร่วมกิจกรรม รับรู้ถึง ตนมีความรับผิดชอบสูง จึงทำให้สามารถเรียนพยาบาลใกล้จบได้ ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ช่วยให้มีสมาธิตรงต่อเวลามากขึ้น ด้านเก่ง ทั้งด้านแรงใจในตนเอง และด้านการตัดสินใจ แก้ปัญหา

ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่บอกว่าอะไรไม่ดี จะไม่ทำ การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ทำให้กล้าแสดงออก กล้าตอบโต้ชี้แจงเหตุผลได้มากขึ้น ด้านสุขส่วนใหญ่ พอใจในสิ่งที่มีอยู่ ความสุขสงบทางใจมีความสุขที่เห็นพ่อแม่เป็นสุข มีความสุขตามหลักคำสอนทางศาสนา และส่วนหนึ่งรับรู้ว่าการทำให้ผู้อื่นสบายใจ ก็ทำให้ตนเองมีความสุขขึ้นด้วย กิจกรรมที่จัดขึ้นทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมรับรู้ว่ามีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการจัดกิจกรรมมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อนจบหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และมีผลให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการปรับปรุงชุดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นสำหรับการดำเนินการครั้งต่อไป

ผลการวิเคราะห์ระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ผู้ที่มีระดับคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ปกติในช่วงก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมแล้วทุกคนมีระดับคะแนนสูงขึ้นเป็นระดับคะแนนปกติและสูงกว่าปกติทุกรายด้านน้อย (ร้อยละ 100) แต่พบว่ามีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 1 ราย หลังร่วมกิจกรรมมีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในรายด้านน้อยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ 1 รายด้าน คือ ด้านการควบคุมตนเอง จากการที่มีกลุ่มตัวอย่าง 1 ราย ซึ่งก่อนเข้าร่วมกิจกรรมระดับคะแนนรายด้านน้อยอยู่ในเกณฑ์ปกติทั้งหมด แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านการควบคุมตนเองอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปกติ จากผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2543) ที่กล่าวว่า “ผลคะแนนที่ได้เป็นเพียงการประเมินโดยสังเขป คะแนนที่ได้ต่ำกว่าช่วงคะแนนปกติ ไม่ได้หมายความว่ามีความผิดปกติด้านนั้น เพราะด้านต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่มีการพัฒนาและ

เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา คณะที่ต่ำเป็นเพียงข้อเตือนใจให้หาแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในด้านนั้นๆให้มากยิ่งขึ้น” ดังนั้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ กิจกรรมที่ 8 กิจกรรม “สรุปและประเมินผล” จึงได้มีการสรุปให้ทราบว่า การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์นั้นนักศึกษาทุกคนควรพัฒนาด้วยตนเองต่อไปอย่างสม่ำเสมอ และจบด้วยการให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้เก่ง ดี และมีความสุขต่อไปในอนาคต นอกจากนี้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในตนเอง การตัดสินใจ แก้ปัญหา และความสุขสงบทางใจ ขึ้นอยู่กับพ่อแม่ ความคิดเห็นดังกล่าวมีอิทธิพลมาจากศาสนาและ การเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็ก เพราะกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีภูมิลำเนาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และนับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด จึงมีการดำเนินชีวิตและการปรับตัวคล้ายกัน (ยุพยงค์ ทั้งสุบุตร และคณะ, 2551; สถาบันพระบรมราชชนก, 2551) ซึ่งอาจชี้ให้เห็นได้ว่าการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่และคำสอนจากศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อแนวทางการรับรู้เกี่ยวกับแรงจูงใจในตนเอง การตัดสินใจแก้ปัญหาและความสุขสงบทางใจ

ข้อจำกัดการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่ม เพื่อแก้ไขปัญหพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการผลิตบุคลากรทางการพยาบาลเฉพาะกิจ ซึ่งนักศึกษามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากนักศึกษาภาคปกติทั่วไป บัณฑิตที่จบใหม่จากกลุ่มนี้มีภาระอันสำคัญต้องกลับไปรับใช้ประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นศัตรารู้อที่สำคัญ วิทยาลัยจึงได้จัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้นักศึกษาตามสภาพที่จะทำได้มากที่สุด โดยไม่มีผลกระทบต่อเวลาเรียนปกติ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด ผลการวิจัยจึงไม่สามารถอ้างอิงครอบคลุมถึงกลุ่มประชากรได้เท่าที่ควร

2) การจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เป็นช่วงสั้นๆ ก่อนจบการศึกษาในชั้นปีที่ 4 ดังนั้นการประเมินประสิทธิผลจึงทำได้เพียงครั้งเดียวและมีอาสาสมัครเพียง 14 คน ทำให้มีข้อจำกัดของการทดลองไม่สามารถจัดเป็นกลุ่มเปรียบเทียบได้ ประกอบกับเกณฑ์การแปลผลคะแนนเป็นช่วงระดับคะแนน จึงมีข้อจำกัดในการใช้สถิติการวิเคราะห์ผล

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการวิจัยซ้ำในนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตในระหว่างเรียนตั้งแต่ปี 1 ถึงปีที่ 4 โดยใช้กลุ่มทดลองที่มากพอ เพื่อจัดกลุ่มเปรียบเทียบเป็น 2 กลุ่ม และมีการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตให้กว้างขวางมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากหลายฝ่ายขอขอบคุณอาจารย์ ปภาวิน พัทธบุรณศิริ ซึ่งเป็นวิทยากรจัดกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงด้านเนื้อหา 3 ท่าน ได้แก่ 1) อาจารย์ศิริพร สุวรรณศศ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข 2) ดร.สุเมษย์ หนกหลัง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 3) อาจารย์ยรรยรัตน์ ประทานวรปัญญา หัวหน้าภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน และสุขภาพจิต และการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบจังหวัดนันทบุรี รวมทั้งขอบคุณนักศึกษาทุกคนที่ให้ข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). *อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาสุขภาพจิต.
- บุญธรรม กิจปรีดาบรรสุทธิ. (2549). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือ รวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.
- ยุพยงค์ ทังสุบุตร และคณะ. (2551). *การดำเนินชีวิตและการปรับตัวของนักศึกษาโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ. สถาบันพระบรมราชชนก.
- วรารณ วานิช และคณะ. (2549). *ปัญหาการจัดการสวัสดิการหอพักนักศึกษาตามความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ*. รายงานการวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- วิไลลักษณ์ ศิริมัย และคณะ. (2551). *ผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล ปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ*. กรุงเทพฯ :วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ .
- สถาบันพระบรมราชชนก. (2551). *รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน : โครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหานักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. นนทบุรี.
- อุษณีย์ เทพรชัยและคณะ. (2553). *การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์นักศึกษาพยาบาลในโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. รายงานวิจัยโดยทุนสนับสนุนจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี.